

Ketamin kan hjälpa vid OCD

Internationella studier visar att ketamin kan ha en positiv effekt på patienter som lider av OCD. "Att bli behandlad med ketamin innebär att individen kan få uppleva hur det är att vara symtomfri, vilket kan vara mycket användbart i till exempel inledningen av en terapi", menar Carolyn Rodrigez, vid medicinska fakulteten på Stanford University i USA. Nu leder hon en studie med 90 deltagare med OCD som hon hoppas ska bidra till ökad kunskap om hur OCD-symtom kan lindras.

Ketamin, som vanligtvis används som bedövningsmedel, kan ge stora effekter på människor med olika slags symtom. Många små studier där psykiska tillstånd, till exempel posttraumatiskt stressyndrom och bipolär sjukdom, behandlats med ketamin har genomförts de senaste tio åren.

I Sverige pågår, i ett samarbete mellan Skånes universitetssjukhus och universitetssjukhuset i Örebro, en studie som undersöker möjligheten att använda ketamin som alternativ till elektrokonvulsiv behandling (ECT), som är en vanlig behandling vid svår depression, men som kan ge biverkningar i form av minnesförlust.

Användandet av ketamin är dock förenat med en rad risker. Ämnet är mycket beroendeframkallande och dessutom hallucinogent, vilket innebär att en person som tar ketamin kan uppleva sig frånkopplad från verkligheten i ett psykosnära tillstånd. Detta är, vid sidan av illamående, de kraftigaste, kända biverkningarna av ketamin.

I försök där personer med till exempel OCD eller depression behandlas med ketamin,

används emellertid mycket små doser som ges sakta i form av dropp. Syftet är ju inte att söva patienterna, utan meningen är att de ska förbli vakna och beskriva hur de upplever sina symtom. Gemensamt för de flesta av dessa studier är att patienterna upplevt att tyngden av deras symtom lättat efter behandling.

På Stanford University leder Carolyn Rodrigez en flerårig studie med 90 stycken OCD-patienter. Även här är det fråga om patienter som inte svarar på någon annan form av behandling. Carolyn Rodrigez har ägnat de senaste tio åren åt forskning kring ketamin och dess effekt på människor med svår OCD.

– Jag minns första gången jag skulle testa detta på en person, en ung kvinna som ägnade tvången upp till åtta timmar om dagen. Hon var så begränsad av sina symtom. Redan efter 20 minuter sa hon: "Det känns som om en tyngd har släppt – jag har fått semester från min OCD", berättar Carolyn Rodrigez för Stanford Medicine News Center.

Någon ihållande effekt är det emellertid inte frågan om; patienterna kan beskriva en minskning av symtom från några timmar upp till några dagar efter en enskild behandling. Rodrigez tror inte heller att just ketamin är lösningen när det gäller att göra individer med OCD symtomfria. För henne handlar det om en möjlighet för en människa att få uppleva känslan av att vara fri från symtom och att detta kan möjliggöra andra behandlingar, till exempel psykoterapi innehållande exponering med responsprevention.

– För de som uppger att de är fast i sina tvång innebär det en stor möjlighet att ta det här språnget och att få känna hur det är att inte vara slav under sina tvång. Om patienten kan befrias från symtomen, om än bara för några dagar, öppnar det upp för möjligheten att ta emot annan behandling.

Ett viktigare mål än att lyckas få svårt sjuka personer symtomfria under några dagar är att undersöka vad som händer i hjärnan hos de som behandlas med ketamin. Fram till nu har den övervägande medicineringen vid OCD varit preparat som påverkar serotoninhalten i hjärnan. Alla dessa SSRI-preparat bygger på hypotesen att det är en obalans i serotoninproduktionen hos de som lider av till exempel OCD.

Rodrigez och andra som forskar kring effekterna av ketamin har istället intresserat sig för transmittorsubstansen glutamat. Ketamin påverkar nämligen nivåerna av glutamat i hjärnan. När ketamin metaboliseras bildas ett ämne som heter hydroxynorketamin. Detta ämne har vid djurförsök visat sig bidra till en positiv effekt vid depression. Sannolikt har hydroxynorketamin också en roll när det gäller symtomlättnad vid OCD. Men exakt hur ketamin påverkar olika ämnen i hjärnan är ännu inte helt klart.

– Jag tänker mig inte att människor ska gå i ketaminbehandling, eftersom det är en extremt stark drog, som dessutom kan vara beroendeframkallande. Snarare hoppas jag att vi kan förstå vad som händer i hjärnan, för att kunna utveckla nya effektiva mediciner mot OCD, säger Rodrigez.

Hon har fått uppleva många starka vittnesmål från OCD-patienter som behandlats med ketamin. Bland annat en kvinna som menade att hon inte ens kunde frammana sina tvång: "Hur jag än försöker kan jag inte ha OCD-tankar".

– Bara det faktum att människor kan bli frånkopplade från sina besvär, om än bara för några timmar, gör att jag tror att det finns något här som kan ha avgörande betydelse för medicinsk behandling av OCD.

Text: Johan Thiséus